

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Katedra sociologie

Sociologie

Autoreferát (teze) disertační práce

Ing. Mgr. Matěj Lejsal

Integrace paliativní péče do sociální služby domov pro seniory

Integration of Palliative Care into a Social Service - Nursing

Home

Vedoucí práce prof. Walter Lorenz, M.Sc., Ph.D.

2023

Abstrakt:

Předkládaná studie nabízí alternativní pohled na realizaci systémových společenských změn vycházející ze systémového přístupu. Studie je zasazena do prostřední dlouhodobé péče, která představuje dynamický systém s ohledem na demografický vývoj a rostoucí komplexnost řešených společenských problémů. Ve studii je na historickém vývoji demonstrována malá účinnost lineárně pojímaných změn. Autor metodou akčního výzkumu zkoumá proces změny – integraci paliativní péče do sociální služby, která vychází z rámce konkrétní organizace a od počátku má ambici zajistit celospolečenský dopad. V závěru studie autor formuluje klíčové principy pro realizaci změn podobného typu.

Abstract:

The presented study offers an alternative perspective on the implementation of systemic social changes based on a systemic approach. The study is embedded in intermediate long-term care, which represents a dynamic system with regard to demographic development and the increasing complexity of the social problems being solved. In the study, the small effectiveness of linearly conceived changes is demonstrated on historical development. Using the method of action research, the author examines the process of change - the integration of palliative care into a social service, which is based on the framework of a specific organization and from the beginning has the ambition to ensure a societal impact. At the end of the study, the author formulates key principles for the implementation of changes of a similar type.

Klíčová slova:

dlouhodobá péče, systémové myšlení, systémová změna, sociální služby, paliativní péče

Keywords:

long-term care, systems thinking, system change, social services, palliative care

1 Kontext – stárnutí populace a komplexní problémy

Účelem této studie je proti sobě postavit systémový pohled na komplexní změny v kontrastu k lineárnímu pohledu na změnu, který je mnohem častěji aplikován a testován. Porozumění systémovému přístupu ke změně může posílit aktéry při iniciaci a realizaci systémových změn. Aplikace systémového přístupu ke realizaci komplexních změn usnadňuje volbu účinných intervencí a usnadňuje realizaci změn, u kterých lze výsledky a dopady očekávat v delším časovém horizontu. Studie systémové změny je realizována v prostředí dlouhodobé péče, konkrétně pobytové sociální služby pro seniory s cílem podpořit kritický diskurs v sociální práci.

Stárnutí populace v celé Evropě staví společnost před řadu otázek. Střední délka života ve zdraví však roste pomaleji než celková střední délka život, a to i přes dynamický rozvoj medicínského poznání, rozvoj techniky i technologií. Přibývají tak „léta života s nemocí“, v souvislosti s tím je třeba očekávat výrazný nárůst potřeby služeb dlouhodobé péče, které budou připraveny řešit uceleně komplexní problémy, se kterými se člověk ve vysokém věku bude setkávat. Tento vývoj bude kromě nových služeb (kapacit i zaměření) vyžadovat i to, aby se mu přizpůsobili současní aktéři systému dlouhodobé péče.

Samotná deskripce povahy problému, případně analýza jeho souvislostí, nestačí k jeho řešení. Kritická sociální práce zdůrazňuje, že sociální práce není politicky neutrální aktivitou, tj. nestačí být odpovědný pouze za proces pomoci, ale že jde o vysoce politickou (nikoliv stranickou) aktivitu¹, která nemůže rezignovat na odpovědnost za dosažené výsledky. Tento přístup proto nemůže konstatovat, že nějaké řešení je „mimo možnost či kontrolu“ sociálního pracovníka, ale přebírá odpovědnost za to, že okolnosti „mimo kontrolu“ je třeba změnit. (Janebová, 2014)

Výše popsany zájem (a potřeby) vedly ke specifikaci výzkumné otázky, která rámuje základní cíl, který sleduje tato studie, a to:

¹ Odlišení mezi pojmem „politický“ a „stranický“ ve své eseji „O politice“ velmi názorně popsal již Karel Čapek: „Každá užitečná práce je politická. Šije-li švec boty, které nás tlačí, zhoršuje tím makavě poměry beztoho dosti dezolátní; a šije-li k tomu příliš drahó, zhoršuje je dvojnásob. Politický smysl každé práce je dělat ji tak, aby tím, pokud možno získal život těch ostatních. Kdybychom řekli, že politika je péče o veřejné blaho, tedy švec pečuje o veřejné blaho především dobrými botami a řezník dobrým masem...“

https://zlatyfond.sme.sk/dielo/5088/Capek_O-vecech-obecných-cíli-zoon-politikon/3#ixzz8BbZ2sgmu

Jaké principy podpoří realizaci změny praxe v organizaci (mikro), aby byl vyřešený „problém“ na mikro úrovni a vynaložené úsilí a dosažené výsledky přispěly ke změně systému v okolí organizace i ke změně systému (makro), ve kterém organizace působí?

Při hledání odpovědi na tuto otázku pracuje studie s předpokladem, že teorie sociálních systémů, teorie organizací a systémové myšlení umožní nahlížet organizační změnu, tj. změnu praxe na úrovni organizace, současně jako změnu (chování, struktury, propojení) organizace jakožto prvku širšího systému a změnu propojení s dalšími prvky tohoto širšího systému. Systémové myšlení bude cestou k porozumění chování/fungování celého systému a interakcí mezi jeho prvky. Bude-li zajištěn transfer změn mezi jednotlivými úrovněmi systému (mikro-mezzo-makro), lze očekávat, že se změny projeví v systému jako celku – v jeho fungování, hranicích, propojeních i struktuře.

2 Konkrétní kontext realizované studie a metodologie

Studie byla realizována v oblasti dlouhodobé péče o seniory a realizovaná systémová změna se týkala zajištění dostupnosti paliativní péče pro domovy pro seniory. Na rozhodování o volbě metody výzkumu mělo vliv několik faktorů, které vycházely z pozice autora studie a jeho vztahu k řešenému tématu – původní profese (sociální pracovník), aktuální role – manažer organizace poskytující sociální služby a současně student – výzkumník. Autorovi je blízká pozice kritické sociální práce (Janebová), primárně v modu designování alternativních služeb a přístupů a usilováním o udržení nezávislosti takových služeb na ideologii. Autor zaujal pragmatický přístup ke zkoumání. Pragmatický přístup jakožto výzkumné paradigma, se zaměřuje na řešení praktických problémů ve skutečném světě, ve vztahu k sociální práci pragmatický přístup považuje zkoumání, jak v rámci teorie, tak v rámci praxe za efektivní tehdy, pokud pomáhá dosáhnout zamýšleného účelu (Kaushik, 2019). Akční výzkum nabízí prostor pro provádění sociálního výzkumu, který splňuje přísné vědecké nároky a současně podporuje demokratickou sociální změnu, jde tedy současně o výzkumnou strategii a reformní praxi (Greenwood, 2007). Nedílnou součástí procesu akčního výzkumu je společné učení všech aktérů.

3 Pojetí systémů a změny

Podkapitoly představují výchozí úhel pohledu, kterým se tato studie dívá na téma systémové změny. Jde o změnu v oblasti dlouhodobé péče, která je součástí širšího konceptu sociálního státu. Jde tedy o změnu realizovanou v rámci sociálního systému. Charakteristice

sociálních systémů se věnují kapitoly, a to zejména Parsonsovu a Luhmannovu pojetí. Výchozím místem, kde se rodí tato systémová změna je konkrétní organizace. Parsonsovo pojetí zdůrazňující tendenci ke stabilitě a koncept postupné změny, význam struktury systému a stabilizujících mechanismů udržujících tuto strukturu pomáhají mj. identifikovat vhodná místa k účinným intervencím do systému. Složitá a komplexní Luhmannova teorie zdůrazňující „sebe-určující“ povahu systému a význam toho, jak systém určuje své hranice vůči prostředí a udržuje je, poskytuje inspiraci pro vykročení za hranici systémové konformity (svázanosti strukturou, základním konsenzem) a legitimitu „sebeurčení“ systému. Organizace v pojetí této studie představuje též sociální systém, který má specifickou charakteristiku (strukturu, distribuci moci apod.). Systémová změna je obvykle spojena se základními změnou předpokladů a hodnot, které tvoří základ kultury organizace. Změna realizovaná na úrovni organizace má ambici přispět nejen jejím klientům (zákazníkům), ale je realizována s cílem ve výsledku přinést prospěch společnosti jako celku. Tento přístup je možné označit za sociální inovaci. Při designu sociálních inovací se osvědčuje využití systémového myšlení, které skrze způsoby myšlení podporuje porozumění širšímu kontextu řešeného problému a jeho povaze (operační myšlení), pomáhá určit hranice systému, ve kterém je problém řešení (kauzální myšlení) a podporuje vnímání vzájemného provázání a ovlivňování mezi prvku uvnitř systému a vzájemného vlivu systému a prostředí (feedback-loops). Systémové myšlení pracuje s dostupným poznáním při interpretaci kauzalit v systému, nevyužívá je však k „předvídání budoucnosti“, ale k promýšlení nejrůznějších budoucích možností. V rámci zpracovávané studie jsou tyto pohledy v rámci realizovaného akčního výzkumu využity k analýze a interpretaci jednotlivých fází realizované změny.

4 Dlouhodobá péče a vývoj v prostředí České republiky

V rámci kapitoly se autor dotýká konceptu kvality života, která tvoří rámec pro hodnocení výsledků služeb dlouhodobé péče. V kapitole jsou rozebírány důsledky subjektivní povahy kvality života a přístup zaměřený na člověka jakožto dialog umožňující skrze důvěryplný vztah dosáhnout vzájemného porozumění. I přes zásadní význam dlouhodobé péče pro stárnoucí společnost je téma dlouhodobé péče nedořešené – legislativně, organizačně ani systémově. ČR lze v oblasti řešení dlouhodobé péče označit na „začátečníka“ (Schulmann, 2018). Historická rekapitulace je ukázkou lineárního myšlení a analytického přístupu k řešení i tak komplexních problémů, jako je oblast dlouhodobé péče a sociálních služeb pro seniory. Současně historický vývoj ukazuje nesourodý vývoj v oblastech sociálních a zdravotních služeb a související překážky pro multidisciplinární spolupráci. Zvláštním jevem na zdravotně-sociálním pomezí je

prosperující a rozvíjející se paliativní péče, které se po cca 20 letech existence mimo systém úspěšně zakotvit v systému zdravotních služeb, kde se rychle rozvíjí a částečně i v oblasti sociálních služeb.

5 Empirická část:

Zkoumaný proces systémové změny je možné rozdělit na šest etap, přičemž etapy č.2 – č.6 představují základní cykly realizovaného akčního výzkumu, etapa č. 1 představuje vstupní kontext pro formování celé studie a designu výzkumu:

- 1) etapa latentní (2013-2014)
- 2) etapa heuristická (2014–2015)
- 3) etapa evoluční (2015–2016)
- 4) etapa strukturní (2016–2018)
- 5) etapa standardizační (2018 – dosud)
- 6) etapa dopadová (2020 – dosud)

Tyto etapy nejsou pouhým „chronologickým“ výčtem událostí, datování má přispět k vnímání celkového kontextu v čase, etapy se v řadě případů překrývají. Jejich pojmenování zrcadlí hlavní procesy nahlížené optikou systémového myšlení. Etapy se liší tím, na jaké úrovni (mikro-mezzo-makro) probíhají změny, liší se tempem těchto změn. Předěly mezi etapami nejsou v reálném prostředí „ostré“, ohraničení těchto etap je vázáno na zachycení podstatných „kritických momentů“ – změna vnímání hranic systému a prostředí, změna ve struktuře systému, změna v charakteru interakcí mezi prvky systému či mezi systémem a prostředím.

Charakteristika jednotlivých etap není a nemá být vyčerpávajícím popisem všech událostí a věch realizovaných výzkumných cyklů. V rámci každé etapy jsou stručně shrnuty události, dosažené výsledky, případně výstupy, jsou představeny výsledky reflexe realizovaných intervencí optikou teorie sociálních systémů, teorie organizace a systémového myšlení a formulovány principy či zobecnitelné zkušenosti, které z dané etapy vyplývají pro systémový přístup k realizaci širších společenských změn.

6 Závěr – shrnutí

Základní cílem studie bylo najít odpověď na otázku, jaké principy mohou pomoci skrze změnu na mikro-úrovni přispět k systémové změně. Pro realizaci systémových změn realizovaných na bázi systémového přístupu přinesl zkoumaný proces změn sadu principů a zkušeností, které mohou být relevantní i v jiném kontextu:

1. Etapa latentní:

- Reflektující přístup k praxi v pomáhajících profesích usnadňuje artikulaci potřeby změny.
- Kritický postoj sociálního pracovníka je účinný katalyzátor komplexní sociální změny.

2. Etapa heuristická:

- Systémovou změnu je možné iniciovat i bez konkrétní představy budoucí struktury systému s tím, že aktéři (jednotlivci a agentury) jsou organizovány kolem společného sdíleného cíle s důrazem na funkční mezilidské a meziagenturní vztahy.
- Je legitimní diferencovat se jako „nový systém“, který není hierarchicky podřízen širšímu systému.
- V počáteční fázi změny není zásadní struktura systému, ale jeho vymezení (hranice) a interakce s prostředím.

3. Etapa evoluční:

- Mikro změny prováděné strukturovaně (plán – akce – reflexe) a participativně jsou nástrojem udržování dynamické stability v organizaci, resp. v “novém systému”.
- Využívání ad hoc struktur v systému generuje poznání a nová řešení a umožňuje nefunkční struktury opouštět a nahrazovat novými.
- Stabilní struktury usnadňují opakování a umožňují standardizaci, klíčovou strukturou v sebeurčujícím systému je otevřená komunikace.

4. Etapa strukturní:

- Vize systémové změny není argument, legitimitu nositele změny posiluje výsledek založený na důkazech
 - Myšlení v logice příčin dává prostor převzít odpovědnost za řešení problému na své straně.
5. Etapa standardizační
- Standardizace, která jde za rámec “konformního řešení” nese vyšší nároky na udržení vnitřních podmínek v systému (kompetence, pracovní síly, finanční zdroje, rozvoj nových pracovníků aj) i na zajištění potřebných vstupů, které organizace/systém potřebuje získat z prostředí pro udržení dosažené úrovně změny a další nároky na pokračující proces změny - přenos na mezo a makro úroveň.
6. Etapa dopadová
- Komplexní změna musí zahrnout jak intervence zaměřené na výstupy systému (kvalita a objem výstupu odpovídající očekávání prostředí), tak působit cílenými intervencemi na prostředí na straně vstupů do systému, aby bylo možné zajistit potřebné zdroje pro zajištění fungování systému.

Systémový přístup ke změně podporuje porozumění systému, jeho komplexitě, tomu, jak ovlivňuje okolí. Studie byla realizována v prostředí dlouhodobé péče. Demografické prognózy upozorňují na dramatický nárůst potřeby dlouhodobé péče v blízké době. Současně upozorňují na budoucí potřebu lidských zdrojů v této oblasti. Bez vnímání oboru dlouhodobé péče jakožto uceleného systému, který má odpovídat na potřeby společnosti, ale současně je silně závislý na zdrojích z této společnosti, budou změny realizované v lineární perspektivě neúčinné.

Systémové myšlení a přístup k designu takové změny současně umožňuje reflektovat důsledky dalších paralelních změn probíhajících na jiném místě (v jiném systému/organizaci) či v prostředí, ve kterém systém funguje. Právě nahrazení lineárního pojetí změny

zpětnovazebnými mechanismy (“feedback-loops”) zvyšuje efekt realizovaných intervencí. Systémové myšlení je jedním ze způsobů, jak formovat očekávání související s komplexními změnami a zaměřit se na delší časový horizont, ve kterém se změny v systému projeví na jeho výsledcích.

Reference:

- Ackoff, R. L. (1994). Systems thinking and thinking systems. *System Dynamics Review*, 10(2-3), 175-188.
- Beck, U. (1992). *Risk society: Towards a new modernity* (Vol. 17). sage.
- Boggatz, T. (2020). Person-Centred Care and Quality of Life. In: *Quality of Life and Person-Centered Care for Older People*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-29990-3_7, str. 449)
- Böhm, E. (1988). Verwirrt nicht die Verwirrten. *Neue Ansätze geriatrischer Krankenpflege*, 14. Eva, P. (2019). *Biografie v péči o seniory*. Grada Publishing, as.
- Burns, D., Harvey, B., & Aragón, A. O. (2012). Introduction: Action research for development and social change. *IDS Bulletin*, 43(3), 1-7.
- Burns, T., & Stalker, G. M. (2011). Mechanistic and organic systems of management. *Sociology of Organizations: Structures and Relationships*, 14.
- Čajko Eibicht, M., Lorenz, W., & Havrdová, Z. (2022). Enhancing reflectivity in social, care and health professionals—identifying students’ abilities and needs. *European Journal of Social Work*, 25(4), 732-744.
- Diefenbach, T., & Sillince, J. A. (2011). Formal and informal hierarchy in different types of organization. *Organization studies*, 32(11), 1515-1537.
- DiMaggio, P. J., & Powell, W. W. (1983). The iron cage revisited: Institutional isomorphism and collective rationality in organizational fields. *American sociological review*, 147-160.
- Drahokoupil, Š., Machálek, P (2020) *Příručka advokační kampaně Rukověť zdánlivě bezmocných*. Nadace OSF
- Epstein, M. J., & Yuthas, K. (2014). *Measuring and Improving Social Impacts : A Guide for Nonprofits, Companies, and Impact Investors*. [online]. [cit. 2020-01-11]. Dostupné na WWW: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,shib&db=nlebk&AN=642564&lang=cs&site=eds-live&scope=site>
- Esping-Andersen, G. (1996). Welfare states in transition: National adaptations in global economies. *Welfare States in Transition*, 1-288.
- Evropská komise, Generální ředitelství pro zaměstnanost, sociální věci a sociální začleňování, (2021). Long-term care report : trends, challenges and opportunities in an ageing society. Volume II, Country profiles, Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2767/183997>
- FRUMAROVÁ, K. (2013). Kompetenční spory rozhodované Nejvyšším správním soudem. *Správní právo*, 313-331.
- Fulmer, T. (1982). A special report: The world assembly on aging. *Journal of Gerontological Nursing*, 8(12), 702-705.
- Goffman, E. (1961). *Asylums: Essays on the social situation of mental patients and other inmates*. AldineTransaction.
- Gray, M., Dean, M., Agllias, K., Howard, A., & Schubert, L. (2015). Perspectives on neoliberalism for human service professionals. *Social Service Review*, 89(2), 368-392.

- Greenwood, D. J. (2007). Pragmatic action research. *International journal of action research*, 3(1+ 2), 131-148.
- Greenwood, D. J. (2007). Pragmatic action research. *International journal of action research*, 3(1+ 2), 131-148.
- Greger, D., Simonová, J., Chvál, M., & Straková, J. (2020). KDYŽ VÝZKUM MĚNÍ PRAXI.
- Hatch, M. J. (2018). *Organization theory: Modern, symbolic, and postmodern perspectives*. Oxford university press.
- HENDL, J. (2006). Kvalitativní výzkum v pedagogice. In *Současné metodologické přístupy a strategie pedagogického výzkumu. Sborník 14. konference České asociace pedagogického výzkumu* (Vol. 5, No. 7).
- Horecký, J., Potůček, M., Cabrnach, M., & Kalvach, Z. (2021). Reforma dlouhodobé péče pro Českou republiku. *APSS ČR*.
- Hrdá, K. (2018). *Multidisciplinární tým v akci*. Domov Sue Ryder
- Hrdá, K., Tollarová, B., Hájková, A., Krejčířiková, H., Brunerová, T., Lejsal, M., ... & Hildebrandová, K. (2018). *Průvodce poskytováním paliativní péče v pobytových sociálních službách pro seniory: metodický materiál projektu Proces integrace paliativní péče do domova pro seniory podpořený NF AVAST*. Domov Sue Ryder.
- Cháb, M., Chábová, R., & Johnová, M. (2004). *Svět bez ústavů*. QUIP-Společnost pro změnu.
- Janebová, R. (2014). Kritická sociální práce. *Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové, Gaudeamus*.
- Kahneman, D. (2012). *Myšlení, rychlé a pomalé*. Jan Melvil Publishing.
- Kaushik, V., & Walsh, C. A. (2019). Pragmatism as a research paradigm and its implications for social work research. *Social sciences*, 8(9), 255.
- Kolb, A. Y., & Kolb, D. A. (2017). Experiential learning theory as a guide for experiential educators in higher education. *Experiential Learning & Teaching in Higher Education*, 1(1), 7-44.
- Kopřiva, K. (2000). *Lidský vztah jako součást profese: psychoterapeutické kapitoly pro sociální, pedagogické a zdravotnické profese*. Portál, sro.
- Kotter, J. P., Kim, W. C., & Mauborgne, R. A. (2011). *HBR's 10 Must Reads on Change Management (including featured article "Leading Change," by John P. Kotter)*. Harvard Business Press.
- Lawrence, P. R., & Lorsch, J. W. (1967). Differentiation and integration in complex organizations. *Administrative science quarterly*, 1-47.
- Lejsal, M., & Havrdová, Z. (2020). Nurturing Opportunities to Advance the European Values in Specific Contexts—Examples from the Czech Republic. In *European Social Work After 1989: East-West Exchanges Between Universal Principles and Cultural Sensitivity* (pp. 33-49). Cham: Springer International Publishing.
- Lewin, K. (1946) Action research and minority problems. *Journal od Social Issues*. roč. 2, č. 4, s. 34 - 46.)

- Lewin, K. (1947). Frontiers in group dynamics: Concept, method and reality in social science; social equilibria and social change. *Human relations*, 1(1), 5-41.
- Lies, J. (2020). Imagining Niklas Luhmann as a “change manager”: scrum as an example of a closed system for the self-organized stabilization of corporate agility. *Journal of Organizational Change Management*, 33(7), 1417-1429.
- Luhmann, N. (1995). *Social systems*. stanford university Press.
- Meadows, D. H. (2008). *Thinking in systems: A primer*. chelsea green publishing.
- MESEC, B.: Action Research. In FLAKER, V., SCHMID, T. (Hg.). Von der Idee zur Forschungsarbeit. Forschen in Sozialarbeit und Socialwissenschaften. Wien – Köln – Weimar, BSB Böhlaus, 2006, pp. 191–222.
- Mullaly, R. P. (1993). Structural Social Work Ideology, Theory, Practice.
- Musil, L. (2004). „Ráda bych vám pomohla, ale...” *Dilemata práce s klienty v organizacích*.
- Musil, L., & Talašová, R. (2012). Sebevýzkum jako nástroj řešení problémů práce s klientem. *Sociální práce/Sociální práce*, (2).
- Nancarrow, S. A., Booth, A., Ariss, S., Smith, T., Enderby, P., & Roots, A. (2013). Ten principles of good interdisciplinary team work. *Human resources for Health*, 11(1), 1-11.
- Organizace. In: Sociologická encyklopedie [online]. 2018 [cit. 2023-09-14]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Organizace>. Nijman, T., & van Soest, A. (2018). Effective and sustainable private pensions. In *The Future of Ageing in Europe: Making an Asset of Longevity* (pp. 79-106). Singapore: Springer Nature Singapore.
- OECD (2023), Time for Better Care at the End of Life, OECD Health Policy Studies, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/722b927a-en>.
- Parsons, T. (2013). *The social system*. Routledge.
- Procházková, E. (2019). *Biografie v péči o seniory*. Grada Publishing, as.
- Pukeliene, V., & Starkauskiene, V. (2011). Quality of life: Factors determining its measurement complexity. *Engineering Economics*, 22(2), 147-156.
- Richmond, B. (1994). System dynamics/systems thinking: Let's just get on with it. *System Dynamics Review*, 10(2-3), 135-157.
- Rocard, E., & Llana-Nozal, A. (2022). Supporting informal carers of older people: Policies to leave no carer behind.
- Rogers, C. (2000). Person-centred therapy. *Six key approaches to counselling and therapy*, 1, 98-105.
- Rotmans, J., & Loorbach, D. (2009). Complexity and transition management. *Journal of industrial ecology*, 13(2), 184-196.
- Senge, P. M. (2006). *The fifth discipline: The art and practice of the learning organization*. Broadway Business.
- Schein, E. H. (2010). *Organizational culture and leadership* (Vol. 2). John Wiley & Sons. 18
- Schulmann, K., Reichert, M., & Leichsenring, K. (2018). Social support and long-term care for older people: The potential for social innovation and active ageing. In *The Future of*

Ageing in Europe: Making an Asset of Longevity (pp. 255-286). Singapore: Springer Nature Singapore.

Spolander, G., Engelbrecht, L., & Pullen Sansfaçon, A. (2016). Social work and macro-economic neoliberalism: Beyond the social justice rhetoric. *European Journal of Social Work*, 19(5), 634-649.

Šubrt, J. (2008). *Soudobá sociologie II. Teorie sociálního jednání a sociální struktury* (Vol. 10). Karolinum Press.

Tomeš, I. (2010). *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. PORTÁL sro.

Van der Bijl-Brouwer, M., & Malcolm, B. (2020). Systemic design principles in social innovation: A study of expert practices and design rationales. *She Ji: The Journal of Design, Economics, and Innovation*, 6(3), 386-407.

Veenhoven, R. (1999). Quality-of-life in individualistic society. *Social indicators research*, 48, 159-188.

Walker, A. (Ed.). (2018). *The future of ageing in Europe: Making an asset of longevity*. Springer.

Weber, M. (2009). *From Max Weber: essays in sociology*. Routledge.

World Health Organization. (2004). *The world health organization quality of life (WHOQOL)-BREF* (No. WHO/HIS/HSI Rev. 2012.02). World Health Organization.

Zákony:

zák. 100/1988 Sb. Zákon o sociálním zabezpečení

zák. 1/1993 Sb., Ústava české republiky

zák. 48/1997 Sb., Zákon o veřejném zdravotním pojištění

zák. 108/2006 Sb., o sociálních službách

Online zdroje:

HORECKÝ, J. Analýza inspekcí poskytování sociálních služeb.[online].[cit. 2011--12--28]. Dostupné z WWW: http://www.horecky.cz/down/spa/analyza_inspekci.pdf.

Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR. (2020). *Zemřeli 2020*. <https://www.uzis.cz/res/f/008370/demozem2020.pdf>

Merriam-Webster. (n.d.). Social system. In Merriam-Webster.com dictionary. Retrieved September 16, 2023, from <https://www.merriam-webster.com/dictionary/social%20system>

Bell, K. (Ed.) (2013). Open education sociology dictionary. Retrieved from <https://sociologydictionary.org/>

Místo úmrtí detailně <https://www.paliativnidata>

Odborná, publikační, výzkumná činnost:

Lejsal, M., & Krejčí, J. (2023). Reflective Approaches to Professionalisation Through Legislation, Structures and Cultures: Example from Czech Social and Health Services. In *Enhancing Professionalism Through Reflectivity in Social and Health Care* (pp. 107-127). Cham: Springer International Publishing.

Lejsal, M., & Havrdová, Z. (2020). Nurturing Opportunities to Advance the European Values in Specific Contexts—Examples from the Czech Republic. In *European Social Work After 1989: East-West Exchanges Between Universal Principles and Cultural Sensitivity* (pp. 33-49). Cham: Springer International Publishing.

Lejsal, M; Krejčí, J.: *Palliative Care Systems – International Comparison of the Czech Republic and Ireland – Lessons Drawing*, Caritas et Veritas, 2020, 2020.10: 50-64

Lejsal, M; Pechová, K.: *Paliativní péče v rezidenčních službách*, Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR, 2020, ISBN 978-80-88361-01-5

Hrdá, K., Tollarová, B., Hájková, A., Krejčířiková, H., Brunerová, T., Lejsal, M., ... & Hildebrandová, K. (2018). *Průvodce poskytováním paliativní péče v pobytových sociálních službách pro seniory: metodický materiál projektu Proces integrace paliativní péče do domova pro seniory podpořený NF AVAST*. Domov Sue Ryder.

Lejsal, M; Hrdá, K.: *Principy fungování multidisciplinárního týmu v pobytové sociální službě — zkušenosti z domova pro seniory Sue Ryder*, Fórum sociální práce, 2017, 2017.2: 75-80

Lejsal, M: (2017) Aktivní stáří v pobytových službách - nástroje podpory řízení. in *Sociální souvislosti aktivního stáří*, Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2017 — 254

Hrdá, K., & Lejsal, M. (2017). Principy fungování multidisciplinárního týmu v pobytové sociální službě—zkušenosti z domova pro seniory Sue Ryder.

LEJSAL M. Lidská důstojnost jako klíčové právo a jeho ohrožení v systému sociálních služeb ústavního charakteru. In TOMEŠ I., *Sešit sociální práce*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2015, s. 10-15. ISBN 978-80-7421-086-0.

Lejsal, M. (2014). PARTICIPATION:(RE) INTERPRETATION OF A CORE VALUE IN THE CZECH SOCIAL CARE OF THE FRAIL ELDERLY. In *International Multidisciplinary Scientific Conferences On Social Sciences And Arts SGEM 2014* (pp. 615-622).

Odborné publikace:

Analýza nákladů transformace u vybraných organizací, MPSV ČR, 2013, Národní centrum podpory transformace

Peníze za klientem – Studie možností směřování veřejných prostředků v úzké vazbě na potřeby osob závislých na pomoci druhé osoby, MPSV ČR, 2013, Národní centrum podpory transformace

Profily komponent systému financování sociálních služeb, MPSV ČR, 2013, (probíhá schválení výstupu v rámci aktivity č. 6 individuálního systémového projektu MPSV „Podpora procesů v sociálních službách“.